

מסורת הש"ס

(א) ברכות לג: פסחים יג: כג: (ג) י"ל רבין, (א) [נעיל] (ד) מנחות לו: מנחות פ"ג מ"א, (ט) [שמות ד], (ו) [ועי' ש"י לקמן מו: ד"ה מ"ד], (ז) [פרגמון], (ח) [לקמן מ"א].

הגהות הב"ח

(א) במשנה שבע פעמים (בשעת פטירתו וכו' ליה וכו' מנחה) ח"מ וי"ב ס"א אינו נקמט אלא בשעת נגמרה וכן משמע מפיו: רש"י לקמן:

הגהות מהר"ב רהטבורג

[א] גמ' תנא רבות וארכות וגבוהות. מלת רבות נמחק וי"ב ל"ל רבות:

מוסף רש"י

סטיי כפול היה. אלטנבאום וז' לפנים מזו בדיקף עגול לשב שס (ברכות לג: ובעי"ז פסחים יג: נב:).

רבינו הגנאל

אמר רחבה אמר ר' יהודי כו, היה מספק ליה אי משום ר' יהודי אי משום רב יהודי, והיה מדיקף על עצמו שלא יחלף השמות, והיה שונה (ב"ב). מתני' מצות ערבה כיצד מקום כו, הניח קלניא. כלומי קלניא היה שם אהרו מקום ולא האי שמא. [ולא דמי' למאי דאמר] בתחילת השתתפין הורודו קלניא מתעבר, שפירושו בן חורין קלניא, (ד) דהך קלניא והך קלניא, ושם אהרו מקום היה. ותנא דידן קרא ליה מוצא שהוא מוצא מן המס, שאינו שדות המוקפות אלא כמו המדבר שאין עליו מס. ותנא רבות ארוכות גבוהות י"א אמה כדי שיהו גדות על המזבח אמה (פי' גיהות, יהו (ג) חנויות, כמו חנויות. ואמר' ש"מ דמו הברייתא כי י"א אמה ומתך אמה אחת חנונה על המזבח, כי על יסוד המזבח היה מעמידם. שאם תאמר על קרקע היה מעמידם, גובה המזבח עשר אמות עלה, אמה

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מה.

עין משפט גר מצוה

א [מ"י פ"ה מהל' בית המזבח הלכה א]: כב ב מ"י פ"ז מהל' לולב הלכה כ' סמג עשין מז: כג ג מ"י שם הלכה כג טו"ע פ"ה י"ח סי' מטס סקיף א וסי' מרסד סקיף א: כד ד מ"י שם הל' כב: כה ה מ"י פ"ז מהל' בית המזבח הל' א:

תורה אור השלם

1. אל יו' וקאר לנו אסרו חג צבעותי' חג קרנות התקופה: תהלים קיח כו

לעזי רש"י

קוב"ש (קוב"ש). גינות, מיכלים גדולים ועגולים. אישטרא"א. מוקד, כיריים.

רבינו הגנאל

[וכנס אמנת] זה יסוד עלה חמש אמה וכנס אמה השובב עלה ג' וכנס אמה זה מקום מערכה. עכשיו אם יצוה קו המדה מקרקע המזבח עד שפת האמה ההמשית שהן מן היסוד עד הסוכב, נמצא מתיחת הקו מן הקרקע ועד הסוכב שש אמות ושני חומשי אמה, לקיים לן כל אמתא רביעיתא אמתא ותרי חומשי באלכסונו, וכל כניסת אמה באלכסון כן תבוא מרדיתה, ומצא מקרקע המזבח י"א אמה פחות חומש. אלא כיון ששה י"א כדי שיהו גדות על המזבח אמה ש"מ איסוד הוה מנת ליה. כגון, גורות, נטות. כגון שיהו כותל גוהה, סתרו ובוהג, ופי' גוהה נטות, והוא קיר נטוי. אמר ר' אבהו מהאי קרא אסור חג בעתים עד וגר. פי' המזבח עשר אמות (ז) והקרות אמה, שצריכה הערבה והיתר בה אמה להתגב הקרות אמה מהו ואמה מהו כו'. ירושלמי אמר ר' יוסי המתנתא אמרה כן, וראשיתו כפופין על גבי המזבח.

(א) ע"י גר"ס פסחים דף י"ב ע"ב ועבורי' תשלם בסוף ערך א"י. (ב) נראה דל"ל כן קלניא שם אהרו מקום ה' ומנא דקין וכו'. (ג) אולי ל"ל פי' גיהות היו גוהות כמו גוהות וכו' ועי' בערך ערך גוה. (ד) אולי ל"ל עשר אמות עד למעלה מן הקרות והערכה כ"ה אמה יומה להחמט ע"ג וכו'.

וכי לייצגן הוא לר"ך. והרי היבש פסול: סטיי נפול. אלטנבאום מקיפות אותו ואלטנבאום אחרים היקף לפנים מהיקף: מתני' ונקרא מוצא. בגמרא מפרש טעמא: אני וכו'. בגימטריא אלא ה'. ועוד משערים ושמם שמות הן הנקוצים בשלש מקראות הסומיין בפרשת ויהי צלחה ויסקע וגו' ויצא צין מחנה ויט משה את ידו ושלשמן בני שצעים ושמם אמות ומתן שם המפורש אות ראשונה של פסוק ראשון ואחרונה של אמצעי וראשונה של אחרון וכן צוה הסדר כולן השם הראשון והו' וי"ו של ויסקע ה"א דכל הלילה וי"ו דויט ושם השלשים ושבע הוא אני אל"ף דמאחרייהו וי"ו ראשון להענין שחשבונו של מפרש וי"ד דרוח קדים: ואוהו היום. שציעי: גיגיות. קוני"ש של זה מללות מיס: חריות של דקל היו מציאין. צין בחול צין צצנת ובגמרא מפרש טעמא: חריות. עפסי: מיד פינוקוס שומטיין אס לונציהן. הגדולים שומטיין את לונצי הקטנים מידס שציעי: ואולנין אסרוגיאן. של תינוקות ואין דבדר לא משום גזל ולא משום דרכי שלום שכן נהגו מחמת שמחה: גב' קלניא. בן חורין מן המס של מלך: דמיפך מנרגא. מוצא מכלל המס של מלך והיינו נמי קלניא דמוספתא:

וכי לייבשן הוא צריך אלא אימא על גב האיציבא (ב) אמר רחבא אמר (רב) יהודה אהר הבית סמיו כפול היה סמיו לפנים מסמיו: מתני' מצות ערבה כיצד מקום היה למטה מירושלים ונקרא מוצא יורדין לשם יבולקטיין משם מורביות של ערבה ובאין חוקפיין אותן בצדי המזבח וראשיהן כפופין על גבי המזבח תקעו והריעו ותקעו (ב) בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואומרים אנה ה' הושיעה נא אנה ה' הצליחה נא ר' יהודה אומר אני והו הושיעה נא ואותו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים (ב) בשעת פטירתן מה הן אומרים יופי לך מזבח יופי לך מזבח ר"א אומר ליה ולך מזבח ליה ולך מזבח כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיו מלקטיין אותן מערב ומניחין אותן בגיגיות של זהב כדי שלא יכמושו ר' יוחנן בן ברוקה אומר חריות של דקל היו מביאין והובטיין אותן בקרקע בצדי המזבח ואותו היום נקרא חבט חריות מיד תינוקות שומטיין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן: גב' תנא מקום קלניא הוה ותנא דידן מ"ט קרי ליה מוצא אידי דמיפך מברגא דמלכא קרי ליה מוצא: ובאין חוקפיין אותן בצדי כו'. תנא ואו רבות וארוכות וגבוהות אחד עשר אמה כדי שיהו גוהות על המזבח אמה אמר מרימר משום מר זוטרא שמע מינה על היסוד מנח להו דאי סלקא דעתך אארעא מנח להו מכדי (ב) עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד עלה חמש וכנס אמה זהו סוכב עלה שלש זהו מקום הקרנות גוהות על גבי המזבח היכי משכחת לה אלא לאו ש"מ איסוד מנח להו שמע מינה אמר רבי אבהו מאי קראה שנאמר יאסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח א"ר אבהו אמר ר"א כל הנוטל לולב באגודו והדרם בעבותו מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר אסרו

וכי לייבשן הוא צריך. תימה שאותו תנא נחלפה שיטתו דהכל דהוה ליה למימני על גב הוה תני על גב וצפ"ק דפסחים (ד' יג: ג) גבי שמי חלות של תודה דה"ל למימני על גב הוה תני על גב ויש לומר דאותו המנא היה שונה שניהם צוה על גב או שניהם על גב וכשהגיע לו לרצ יהודה צראשון ואמר לו שטעה והיה סבור שכן יש להיות גם צלחה: זוקפיין אותן בצדי המזבח. היינו לאחר שהקיפואו פעם אחת למ"ד ערבה צנטילה: תקעו והריעו ותקעו. משום שמחה: אנה והו. בגימטריא אנה ה' ועוד משערים ושמם שמות הן הנקוצים בשלש מקראות הסומיין בפרשת ויהי צלחה ויסקע וגו' ויצא צין מחנה ויט משה את ידו ושלשמן בני שצעים ושמם אמות ומתן שם המפורש אות ראשונה של פסוק ראשון ואחרונה של אמצעי וראשון של אחרון וכן צוה הר"י כולם כך פי' הקונטרס ועדיין ר"ך טעם לזה למה נשמו שני שמות הללו דלמריין להו עפי מאחריי' משום דדרשינן צאיכה רצמי קרא דכמי ציחוקאל (ה) ואני בתוך הגולה וקרא דכמי צירמייה (ו) והוא אסור ציזקים כזיכור הוא עצמו והיינו הושענא שישע לעצמו: מיד תינוקות שומטיין וצ"ל ביהו. לולצי התינוקות שומטיין הגדולים מידין ואוכלין אתרוגיהן של תינוקות ואין דבדר גזל ולא משום דרכי שלום אלא שכן נהגו צו מחמת שמחה כן פי' בקונט' ויש ללמוד מכאן לאותן צחורים שצרכים כסוסים לקרחת חתן ונלחמים זה עם זה וקורעין בגדו של תצירו או מקלקל לו סוסו שכן פטויין שכן נהגו מחמת שמחת חתן ועוד יש לומר דמתני' לא איירי כלל שיטתו הגדולים מידין של תינוקות אלא מיד כלומר לאתרי התינוקות שומטיין לולצי עצמן מתוך הערבה לפי שהלולב ארוך ושומקין צו ואתרוגיהן היו אולכין והשתא נמצא הוה דפריך בגמרא (א) למאן דאמר אתרוג שציעי מותר דהכל משמע תינוקות אין גדולים לא וצקונט' דמק לפשע דהכי פריך תינוקות דווקא שלא הוקצה למזוה גמורה אלא של גדולים

הוקצה למזוה גמורה אסורין כל היום וקשה דל"כ הוה ליה למימר דתינוקות אין דגדולים לא: ע"ה ש"ש זהו מקום קרנות. ולא גרסינן וכנס אמה שהקרנות לא היו משוכין לפנים כלום אלא מציא מלצן שהוא אמה על אמה צרום אמה ונתנו לקרן ומלאהו חלקי אצנים וסיד חפת וקוניא וכן בכל קרן כן פירש בקונט' וכן מוכיח בצומים פרק איהו מקומן (ד' מד). וצפ"ק שמי הלחם (מנחות ד' לו): על הקרנות לא היו משוכין לפנים כלום אלא מ"מ מוחק צחום גרסת הספרים שכתוב בכל הספרים עלה שלש וכנס אמה זהו מקום קרנות ללומר דצוהתם כניסה היו הקרנות צנוים והשתא הוה ממש דומיא דלחריי' עלה אמה וכנס אמה כו' זה מקום קרנות מקום הכניסה הוא מקום קרנות: סצ"ב

להלן מן המזבח מפני הכניסיות כדי שיהו ראשיהן גוהין על המזבח מו לא משכחת להו גצהו שמי אמות למעלה מגג המזבח שיהו גוהות עליו אמה אלא לאו שמע מינה איסוד מנח להו דהו ליה שמונה אמות לגובהו של מזבח מן היסוד ולמעלה והטייתן מפני כניסת הסוכב ממעטת קלת מגובהן שרריך למשוך רגליהם לשפת כניסת היסוד נמצאו גבוהות יותר משתי אמות ומתן אמה גמיה ולמטה מן הגמיה יותר מאמה שלא יהו נגרות על גבי המזבח: מאי קראה. דעולות למעלה מן המזבח: אסרו חג צעזעוים. צאלנות כמו וצין עצומים היתה למרתו (יחזקאל א) צלל שלו אסרו כמו הקיפו כמו אסרי גלפן (י' יסתר ישראל (בראשית מט): עד קרנות המזבח. עד קרנות שהם גבוהות מן המזבח: